

αντιετράδια της εκπαίδευσης

Τριμηνιαίο
περιοδικό
για την
εκπαίδευση
Τεύχος 65
Τιμή 4 €

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Αντί Προλόγου σελ. 3
- **ΑΦΙΕΡΩΜΑ:** Ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος
- ✓ Κάτω η κατοχή!
της *Σύνταξης* σελ. 4-6
- ✓ «Καμιά ρωγή, καμιά ανοχή» σελ. 7
- ✓ Η Ε.Ε. αναζητά ρόλο και λεία
των *Σ. Σταυρίδη, Α. Φατούρου* σελ. 8-12
- ✓ Οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις στη Μ. Ανατολή
του *Α. Μπαλάσα* σελ. 13
- ✓ Ο πόλεμος τέλειωσε, ζήτω ο πόλεμος
του *Π. Παπακωνσταντίνου* σελ. 14-16
- ✓ Ψεύδη και προπαγάνδα
της *Τάνιας Ζωγράφου* σελ. 17-18
- ✓ Έγκλημα πολέμου
της *Χ. Σταυρίδου* σελ. 19-20
- ✓ Πατήρ πάντων...
του *Θ. Τσιριγώτη* σελ. 20
- ✓ Υποκρισία και συνενοχή
των *Χ. Αθανασίου, Γ. Μακρίδη* σελ. 21-23
- ✓ Βαριές οι συνέπειες για τους εργαζόμενους
των *Γ. Σόφη, Σ. Σταυρινάδη* σελ. 24-25
- **ΑΦΙΕΡΩΜΑ:** Τα συνέδρια των Εκπαιδευτικών Ομοσπονδιών
- ✓ 11ο Συνέδριο ΟΑΜΕ
του *Θ. Τσιριγώτη* σελ. 26-28
- ✓ Έχουμε τις αντιρρήσεις μας!
του *Α. Πορφύριου* σελ. 29-30
- ✓ Υπόμνημα ΠΕΑΕ σελ. 31
- ✓ Το σχολείο στην εποχή της παγκοσμιοποίησης
του *Γ. Καββαδία* σελ. 32-34
- ✓ Γιατί «μαθαίνουν» χωρίς να κατανοούν;
του *Χ. Κάτοικα* σελ. 35-41
- ✓ Οι επιδόσεις των μαθητών του Ε.Α. και η νεοφιλελεύθερη πρόταση στην εκπαιδευτική πολιτική
του *Κ. Θεριανού* σελ. 42-45
- **ΝΕΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΓ. ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ**
- ✓ Η εκπαίδευση στους δρόμους σελ. 47-48
- ✓ Αντιπολεμικές πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών σελ. 49-53
- ✓ 24ωρη απεργία 3 Απριλίου σελ. 54
- ✓ Τι έδειξαν οι εκλογές για τα Υπηρεσιακά Συμβούλια σελ. 55-56
- ✓ Να ξαναμιλήσουμε για την πολιτική διορισμών
του *Π. Σωτήρη* σελ. 57-58
- ✓ Σχολικό συγκρότημα Ψθιακής
της *Ν. Γεωργιάδου* σελ. 59-60
- ✓ Αγ. Παρεμβάσεις στο Δημόσιο σελ. 61
- **ΣΕΛΙΔΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ**
της *Ε. Ζούζουλα* σελ. 62-66
- **ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΑΓΩΝΑ** σελ. 67-71
- **Η ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ**
του *Ν. Κουνενή* σελ. 73-76
- **ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ-ΣΕΛΙΔΕΣ ΔΙΑΛΟΓΟΥ**
- ✓ Αφετηρίες του πολιτικού δικομματισμού
του *Α. Ταρπάγκου* σελ. 77-82
- ✓ Κοινωνιολογική και πολιτισμική προσέγγιση του σώματος, της κίνησης και του αθλητισμού
του *Π. Κωνσταντινάκου* σελ. 83-84
- **ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 63-64** σελ. 85-88

Η φωτογραφία του εξωφύλλου είναι λεπτομέρεια από τον πίνακα του Γεωργίου Μπας «Κόλαση»

Κοινωνιολογική και πολιτισμική προσέγγιση του σώματος, της κίνησης και του αθλητισμού ως μέσου επικοινωνίας και αποδοχής της διαφορετικότητας στο σχολείο

του Δρ. Κωνσταντίνου Παντελή

Στις πρωτόγονες κοινωνίες η σωματική κίνηση αλλά και το παιχνίδι αποτελούσαν μια προ-πολιτισμική δραστηριότητα συνδεδεμένη με βιολογικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς σκοπούς. Με την τέλεση των κινήσεων, συχνά απρογραμμάτιστα και τυχαία, πραγματοποιούνταν η θρέψη, «η κυριότερη λειτουργία του οργανισμού» και παρέχονταν η δυνατότητα στον άνθρωπο να προσαρμόζεται στο χώρο δράσης του συμβάλλοντας έτσι στη διαμόρφωση της καλής φυσικής κατάστασης και στην εξισορρόπηση του οργανισμού (Παυλογιάννης Ον. περιοδικό Εκπαιδευτικά τ. 63-64, 2002, σ.160). Στα πλαίσια της κοινωνικής και πολιτισμικής εξέλιξης η σωματική κίνηση και το παιχνίδι αρχίζει να εκπαιδεύει, να ψυχαγωγεί και να ενώνει μέσα από οροθετημένες δράσεις. Το “νους υγιής εν σώματι υγιεί” ανάγεται σε ύψιστη αξία του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού. Εμπνέει και προκαλεί πολλούς φιλοσόφους-διανοητές να διατυπώσουν τις απόψεις τους. Ένας από αυτούς ήταν και ο Πλάτωνας, ο οποίος τόνισε την ανωτερότητα της ψυχής έναντι του σώματος και υποστήριξε τον ανεπίστρεπτο διαχωρισμό τους. Κατ’ αυτόν “το ιδεώδες της **καλοκαγαθίας** -δηλαδή της σύμμετρης σωματικής και ψυχοπνευματικής ανάπτυξης και της αρετής σ’ όλες της τις μορφές και εκδηλώσεις, όπως η ανδρεία, η σωφροσύνη, η δικαιοσύνη, η εγκράτεια, η αυτοκυριαρχία, η φιλοπατρία, η ψυχική λεπτότητα, η αποφυγή της υπερβολής, η μετριοπάθεια - δεν έχει νόημα. Κανείς δε θα αφιερώνεται πια στον αρμονικό και πλήρη άνθρωπο, στον οποίο σωματική και πνευματική ανάπτυξη αντανακλώνται αμοιβαία.” (ZOJA L., 2001,σελ.161).

Για παράδειγμα έφερε το Σωκράτη , ο οποίος αν και άκομπος στη σωματική εμφάνιση, ήταν ο σοφότερος των ανθρώπων. Υποστήριζε ότι το σώμα μπορεί ν' αναπτύσσεται γοργά στη νεαρή ηλικία, όμως ούτε τελειοποιείται με τα χρόνια, ούτε βελτιώνεται από γενιά σε γενιά. Αντίθετα, η ψυχή με τη σοφία της πάντοτε προοδεύει. Κατέληγε λοιπόν ο Πλάτωνας στη θέση ότι ήταν “καλύτερα να επικρατήσει οριστικά το ανώτερο ιδεώδες της πνευματικής παιδείας, εγκαταλείποντας τη σωματική παιδεία στην καθοδική της μοίρα.” (ο.π.,σελ.161). Η παραπάνω θέση του Πλάτωνα βρίσκει και σήμερα απήχηση στη φιλοσοφία της παιδείας μας, καθώς ενισχύεται το ιδεώδες της πνευματικότητας σε βάρος συχνά της σωματικής παιδείας. Έτσι το σώμα με εύσχημο τρόπο αποβάλλεται από το νέο ιδεώδες της εκπαίδευσης. Στις μέρες μας το σώμα χρησιμοποιείται ως “επικοινωνιακό εργαλείο”, εξυπηρετώντας συχνά στόχους που δεν είναι πάντα κοινωνικά, ηθικά και πολιτισμικά συμβατοί με το κοινώς αποδεκτό σύστημα αξιών μας. Πολύ περισσότερο στην τεχνολογικά εξαρτημένη κοινωνία, όπου οι πολιτισμικές προσμίξεις διαμορφώνουν μια νέα πραγματικότητα, είναι σύνηθες φαινόμενο το ΣΩΜΑ και η δράση του να αποτελούν σημείο αναφοράς της διαφορετικότητας των ατόμων. Στη σημερινή εποχή προωθούνται σωματικά και κινητικά στερεότυπα τα οποία προπαγανδίζουν την “Ανωτερότητα” ή και “Κατωτερότητα” της διαφορετικότητας, για λόγους

:- οικονομικούς (διαφήμιση προϊόντων και υπηρεσιών),

- πολιτισμικούς (καταγωγή - προέλευση) και

- αθλητικούς (νίκη - ήττα).

Συγκεκριμένα η οικονομική χρήση του σώματος ως μέσου προβολής, υποβαθμίζει και κατηγοριοποιεί την ανθρώπινη υπόσταση αφού σκοπός της είναι να υπάρξει υλική ωφέλεια ανεξάρτητα των ηθικών αξιών που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η πολιτισμική εκμετάλλευση του σώματος γίνεται τόσο σε θέματα κουλτούρας όσο και στις αθλητικές δραστηριότητες, όταν το αποτέλεσμα της υπεροχής ή όχι συνδέεται με την καταγωγή και το χρώμα. Η αθλητική προβολή του σώματος βασίζεται όχι μόνο στον οικονομικό και πολιτισμικό παράγοντα, αλλά και σε ζητήματα που αφορούν τις διαχρονικές αξίες του Ολυμπισμού, της ειρήνης και της ευημερίας των πολιτών. Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, στο πολυπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον η σωματική δράση μπορεί ν' αποτελέσει όχι μόνο φορέα εξάλειψης των όποιων πολιτισμικών συγκρούσεων που απορρέουν από τη διαφορετικότητα της προέλευσης των μαθητών, αλλά και ταυτόχρονα εφελκυστικό αποδοχής τους. Η σωματική κίνηση, είτε ως ελεύθερη ατομική έκφραση, είτε ως οργανωμένη εκπαιδευτική δραστηριότητα στα πλαίσια της Φυσικής Αγωγής, είτε ως αθλητική δράση, μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν γέφυρα επικοινωνίας και αλληλοαποδοχής της διαφορετικότητας των μαθητών. Στο σημείο αυτό αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι στη σκοποθεσία της εκπαίδευσης ρητά αναφέρεται πως: "...η εκπαίδευση πρέπει να συμβάλλει στην ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες και να ζουν αρμονικά" με τον εαυτό τους και τους συνανθρώπους τους. (Ν.1566/85) Εξειδικεύοντας τον παραπάνω σκοπό στο γνωστικό αντικείμενο της Αθλητικής Αγωγής που αφορά τις σωματικές κινήσεις και δράσεις, μπορούμε να σταθούμε σε τρία βασικά σημεία τα οποία δημιουργούν προϋποθέσεις για αποδοχή της διαφορετικότητας.

Η ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη αφορά όλους τους μαθητές-τριες ανεξάρτητα του αισθητικού και κινητικού σωματότυπου. Αυτή επιτυγχάνεται όταν η σωματική, κινητική και αθλητική δράση διευκολύνει τη συμμετοχή όλων χωρίς περιορισμούς που προκύπτουν από τις τυχόν ατομικές διαφορές. Η σωματική κίνηση μέσα από ελεύθερα ή οργανωμένα παιχνίδια τα οποία απαιτούν συνεργασία, ομαδικότητα, αλληλοσεβασμό, αλληλοϋποστήριξη και αποδοχή της ατομικότητας, θα λειτουργήσει ως εκπαιδευτικό εργαλείο για την κατανόηση και αποδοχή της διαφορετικότητας. Ο ευγενής συναγωνισμός και η άμιλλα στις σωματικές και αθλητικές δράσεις, μπορούν να προβάλλονται ως αντίδοτο του ανταγωνισμού, που αποτελεί παράγοντα “σύγκρουσης” και κατηγοριοποίησης των ανθρώπων σε ικανούς και λιγότερο ικανούς. Η διαφορά του φύλου στον αθλητισμό ενισχυμένη και με τον παράγοντα του “ερωτισμού” που εκπέμπεται από το σώμα, μπορεί να δημιουργήσει “συγκρούσεις” και κατηγοριοποιήσεις. Η αποδοχή του “σώματος” μέσω της φυσιολογικότητας του “ερωτισμού” στην κίνηση και στις αθλητικές δραστηριότητες, ενισχύει τη συνύπαρξη και την κατανόηση των ατομικών διαφορών. Αυτό επιτυγχάνεται με σωματικές δράσεις όπου το φύλο δε θα διαφοροποιείται, αλλά θα αποτελεί προϋπόθεση για τη διεξαγωγή τους ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα. Η καταγωγή ανέκαθεν αποτελούσε παράγοντα διαφοροποιημένης συμπεριφοράς. Ειδικότερα σήμερα όπου στα σχολεία φοιτούν παιδιά μεταναστών, παλιννοστούντων και προσφύγων. Η σωματική κίνηση και η αθλητική δραστηριότητα ως μέσο επικοινωνίας, δε χρειάζεται απαραίτητα το λόγο και τη γλώσσα για κατανόηση στη συμμετοχή. Στην κίνηση και στο παιχνίδι η αποδοχή της διαφορετικότητας γίνεται ευκολότερα και η εμφάνιση συγκρουσιακών καταστάσεων κατά τη διεξαγωγή τους δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να βιώσουν την αναγκαιότητα της αλληλεγγύης και της συναποδοχής.

Το σχολείο λοιπόν σήμερα επιβάλλεται ν' απεξαρτηθεί από το στενό καθοδηγητικό κεντρικό έλεγχο της εκάστοτε πολιτικής και μορφωτικής "ελίτ", οι οποίες επίσης είναι άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένες με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές και παγκόσμιες, που στοχεύουν στον έλεγχο και τη διαχείριση της προσφερόμενης γνώσης. Το σχολείο μπορεί να λειτουργήσει ως μηχανισμός καταστολής της πολιτισμικής ισοπέδωσης που προωθείται, και παράλληλα να διατελέσει και να αναπαραγάγει βιωματικά στους μαθητές-τριες τις δικές τους διαφορετικότητες. Χρέος του σχολείου είναι ν' αναβαθμίζει με το αναγκαίο πολιτισμικό κεφάλαιο όλους τους νέους, μέσω του οποίου θα μπορούν να εξισορροπούν ενδογενείς και εξωγενείς πιέσεις οι οποίες μεγεθύνουν σ' αυτούς το πρόβλημα της στρωματικής ή ταξικής προέλευσής τους, με αποτέλεσμα τη σχολική και κοινωνική αποτυχία. (Παπαδημητρίου Ζ., 1999, σ.23) Η μύηση των παιδιών στην πολιτισμική παράδοση συντελείται στην οικογένεια και στο άμεσο κοινωνικό περιβάλλον, μα κυρίως στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από την πληθώρα γνώσεων, αντιλήψεων, δραστηριοτήτων που βιώνουν στο χώρο του σχολείου. "Το σχολείο μεταδίδει συστηματικά μια λογικά επεξεργασμένη πολιτισμική κατάσταση εξοικειώνοντας τους μαθητές με τα στοιχεία τόσο της παραδοσιακής πολιτιστικής κληρονομιάς, όσο και με στοιχεία άλλων πολιτισμών. Η εκπαίδευση λειτουργεί για την εξασφάλιση μιας πολιτιστικής "κοινότητας" με το να εκπαιδεύει τα παιδιά σε μια κοινή γλώσσα, κοινά νοήματα, αξίες και πεποιθήσεις, κοινές θεωρήσεις της πραγματικότητας." (Μιχαλακόπουλος Γ., 1996, σ.105). Η εκπαίδευση γενικά και οι σωματικές δραστηριότητες ειδικότερα, μπορούν ν' αποτελέσουν παράγοντα κοινωνικής συνοχής και αποδοχής, εάν ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των ατόμων και των ομάδων, ώστε ν' αποφευχθεί οποιοσδήποτε κοινωνικός αποκλεισμός (UNESCO 1984, σελ.75).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) ΖΟΖΑ Λ., “Υβρις και Νέμεσις”. Εκδ. *University Studio Press*, 2001.
- 2) ΜΙΧΑΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Γ. , “Κοινωνιολογία και Εκπαίδευση. Προσεγγίσεις στην κοινωνιολογική διερεύνηση της εκπαίδευσης και της εκπαιδευτικής πράξης.” Εκδ. Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1996.
- 3) ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Ζ. , “Κοινωνιολογικά Ανάλεκτα. Όψεις της Σύγχρονης Βιομηχανικής Κοινωνίας”. Εκδ. *University Studio Press*, Θεσσαλονίκη 1996.
- 4) UNESCO , *The status of teachers*, ILO, Geneva 1984.
- 5) ΠΑΥΛΟΓΙΑΝΝΗΣ ΟΝ., *περιοδικό Εκπαιδευτικά*, τεύχος 63-64, 2002.
- 6) ΝΟΜΟΣ 1566/85 (Φ.Ε.Κ. 167/1985) , *περί εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης*.

*Τη διαφορετικότητα θα την εννοήσουμε σαν διαφοροποίηση από το σύνηθες αποδεκτό σε σχέση με την καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο, το σωματότυπο από αισθητικής και κινητικής πλευράς, τις πνευματικές ή μαθησιακές ιδιαιτερότητες, τις αντιλήψεις (κοινωνικές, πολιτικές, θρησκευτικές κλπ).